

Владо ПОПОВСКИ

“
Da go pregrneme
zaedni ~ki ot i nt eres
so zdravo rasuduvawe
za i dni nat a
”

Di mi tar Pop - Georgi ev Berovski

МАКЕДОНИЈА НА БАЛКАНОТ КАКО (НЕ)ЗГОДНА ОКОЛНОСТ

Денес кога го одбележуваме 60-годишниот јубилеј на АСНОМ и 101-годишнината од Илинденското востание и кога се наоѓаме во турбулентни процеси, кои можат да ја докоснат македонската државност и да ја разнишаат Р Македонија - упатно е да се свртиме наназад кон оние фактори и процеси кои ја затемелија и ја создадоа таа државност и оваа наша денешна Р Македонија.

Веднаш да кажеме дека Македонија и македонскиот народ тогаш кога се појавија на меѓународната политичка сцена со барање за национална слобода и за формирање македонска држава, беа дочекани повеќе како незгодна отколку како згодна околност во политиката на големите сили при решавањето на балканското прашање, како дел од прашањето на југоисточна Европа. Имено, уште во големата Источна криза македонското Разловечко востание воопшто не беше констатирано како факт важен за тогашната политика на големите сили. Големото Кресненско востание кое бараше формирање македонска државност беше дочекано како провокација за големите сили, и за Берлинскиот договор, па во тој склоп на Турција ѝ беа дадени правото и поддршката да се справи со сите средства со востаниот народ.

И по двете македонски востанија, сите политички акции и барања на Македонците до европските сили и институции за формирање посебна политичка единица или посебна држава Македонија беа игнорирани од тие сили и институции. Тоа беше случај и со барањата на Македонската лига од 1880 година и со барањата на Македонското Национално Собрание и на Привремената влада на Македонија 1880-1881 година, како и со барањата на македонските општини од истото време. Притоа, не помогнаа ниту законите за нови востанија, ниту бројните жртви и многуте злосторства и **УЗУРПАЦИИ ОД СТРАНА НА ВЛАСТА НАД МАКЕДОНСКОТО НАСЕЛЕНИЕ.**

Во предиллинденскиот период, по кулминацијата на четничките движења и акции во Македонија во 1902 година, а особено во текот на 1903 година (пред, за време и по Илинденското востание), македонските востанички и политички субјекти не само што не добија меѓународен политички и правен третман, туку спротивно, **БЕА СМЕТАНИ КАКО ОПАСНИ И ШТЕТНИ СУБЈЕКТИ**, како за турската држава така и за политиката на големите сили која се изедначуваше со меѓународниот политички поредок. Затоа **ЕВРОПСКИТЕ ГОЛЕМИ СИЛИ**, а особено Русија и Австро-Унгарија, со сесрдна помош на соседните балкански држави, и нормално, со турската власт, сите тие **УЧЕСТВУВАА ВО**

РАЗНЕБИТУВАЊЕТО И УНИШТУВАЊЕТО на Револуционерната организација, а со неа и во поништувањето на идеите и програмите за македонска државност. Во тој период бе- лежиме и настојување на големите сили Македонија и Македонците да бидат пре- именувани со поимите трите западни ви- лаети **И ВО ХРИСТИЈАНИТЕ НА ТРИТЕ ЗА- ПАДНИ ВИЛАЕТИ.**

И меѓу двете светски војни поддршка не доби ниту една од македонските институции и организации, кои имаа државотворни идеи и програми, без оглед што Балканот и Европа **ДОЛГО ВРЕМЕ БЕА ДРЖАНИ КАКО ЗАЛОЖ- НИЦИ НА МАКЕДОНСКИТЕ АКЦИИ И НАС- ТАНИ**, особено на тие на ВМРО.

Во текот на Втората светска војна, со фор- мирањето на АСНОМ и на Демократска Фе- дерална Македонија во Демократска Феде- ративна Југославија (подоцна НР Македонија во ФНР Југославија), големите сили и меѓу- народните организации овој факт го признаа само како внатрешно-политичко и правно- административно прашање на Југославија, **А НЕ КАКО МЕЃУНАРОДНО-ПРАВНО ПРИЗ- НАНИЕ НА КАКВА И ДА Е МАКЕДОНСКА ДРЖАВНОСТ ИЛИ МАКЕДОНСКА ДРЖАВА.**

Дури по 1991 година, по конституирањето на Р Македонија, почна и се рашири при- знавањето на македонската држава. Но, и овој пат, тоа признание се оптовари со нестан- дардни моменти. По прв пат во меѓународ- ната јавно-правна сфера и невообичаено за нејзината практика **НЕ БЕШЕ ПРИФАТЕНО ИМЕТО НА ДРЖАВАТА КОЈА СЕ ПРИМАШЕ ВО ЧЛЕНСТВО НА ООН** или во други меѓу- народни организации. По прв пат во тие орга- низации и во дел од најзначајните западни држави Р Македонија се ословува со про- визорно име, кое се настојува да се тран-

сформира во некое трето решение. Дополнително, **Р МАКЕДОНИЈА Е ПОД СИЛЕН МЕЃУНАРОДЕН ПРИТИСОК ДА СЕ РЕФОРМИРА** надстандардно во споредба со европскиот концепт на релација на мнозинско-малцинските групи на заедници и граѓани кој, пак, модел е мислена именка за балканското соседство.

ЛОГИЧНО, СЕ ПОСТАВУВА ПРАШАЊЕТО - ЗОШТО? Зошто Р Македонија да биде таков исклучок и дали меѓународната заедница не се однесува како макеа кон Р Македонија како што Македонците долго време, уште од XIX век, така ја доживувале и нарекувале Европа?

Исклучокот во односот на меѓународната заедница кон Р Македонија не **ПРОИЗЛЕГУВА ОД ПРИСУСТВОТО НА НЕЈЗИНА ПРИСТРАСНОСТ КОН МАКЕДОНИЈА И МАКЕДОНЦИТЕ, ТУКУ ОД ПРОТИВПОСТАВЕНОСТА НА ДЕЛ ОД ИНТЕРЕСИТЕ НА НАШИТЕ СОСЕДИ СО САМИОТ ФАКТ НА ПОСТОЕЊЕ И АФИРМИРАЊЕ НА МАКЕДОНСКАТА ДРЖАВНОСТ** и од последиците кои ги произведува неспособноста на таа државност да ги решава главните прашања на граѓаните и на општеството.

Историски гледано, големите сили ги претпочитувале своите пошироки, регионални интереси, поврзани со интересите на балканските држави кон Македонија, наспроти локалниот македонски интерес за посебна држава, која се покажувала како тешко одржлива. **ИСПРЕПЛЕТЕНОСТА НА ИНТЕРЕСИТЕ НА БАЛКАНСКИТЕ ДРЖАВИ КОН МАКЕДОНИЈА И НЕКАДРАНОСТА НА МАКЕДОНСКОТО НАСЕЛЕНИЕ** само да се одбрани и да формира одржлива државност, ги одвраќале големите сили од ангажманот за воспоставување македонска држава, без оглед колку многу, колку долго и со колку жртви се посакувала таква држава од страна на Македонците. Дури по Втората светска војна и по 1990/91 година, кога македонските граѓани покажаа способност да формираат своја држава и да се вклопат во пошироките регионални и меѓународни политички процеси, таа држава, Р Македонија, беше поддржана од меѓународната заедница. Но, **ТОЈ ФАКТ ВО ОПШТО НЕ ЗНАЧИ СВРШЕН ЧИН КОЈ НЕ БИ МОЖЕЛ ДА БИДЕ СМЕНИТ.**

Во актуелниот контекст во кој прв пат на едно место имаме повеќе позитивен однос и поддршка од страна на меѓународната заедница од било кога претходно, **ДА СЕ ПРОКОЦКА ШАНСАТА ЗА ОПСТАНОК И ПРОСПЕРИТЕТ НА МАКЕДОНСКАТА ДРЖАВА, ЗНАЧИ ПОКРАЈ ОПШТО ГЛУПАВА РАБОТА, УШТЕ И ДУБЛОЗНА И СУБВЕРЗИВНА РАБОТА НА ДЕЛ ОД НАС САМИТЕ.**

Повеќе од веројатно е дека такво хазардно однесување со директни консеквенци по одржливоста на Р Македонија како држава на Балканот и во Европа е константното форсирање на меѓуетничките тензии и на недовербата во тој домен. Тој **ПУНКТ ОПОВАРЕН СО МНОГУ ГРЕШКИ ВО ПОЛИТИКАТА НА МАКЕДОНСКАТА ВЛАДЕЈАЧКА СТРУКТУРА** и во политиката на албанскиот екстремизам, за жал, и по Охридскиот договор се држи постојано прегреан, со што суштински се релативизираат многу јасните дефиниции од Договорот. И по Охрид, Владата и опозицијата не создадоа клима на конструктивен дијалог меѓу политичките и граѓанските субјекти на заедниците за доследно разбирање не само на договорените работи, туку и на **РЕАЛНИТЕ ПРОБЛЕМИ КОИ СТОЈАТ НА ПАТОТ НА СУШТИНСКАТА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ОДНОСНИОТ ДОГОВОР.** Не се разви, ниту се поттикна, процес на демократско општење меѓу власта и опозицијата, меѓу централната власт и локалните власти, и меѓу политичките и граѓанските структури, со користење на стручната и на научната мисла, во повеќето проекти кои значеа реализација на Охридскиот договор. И, наместо самиот процес на реализација на Договорот да ги зближува заедниците, тој процес создаде дополнителни сомневања и

стравувања. Тоа се случи и се случува само затоа што **ВЛАДАТА ВО СВОЈАТА ПОЗИЦИСКА-ОПОЗИЦИСКА КОМПЕТИЦИЈА ИЗИГРУВА ШАМПИОН ВО ДРЖАВНОСТОРНОСТА, ИГНОРИРАЈЌИ ГИ СИТЕ ДРУГИ.**

На таков начин, имплементацијата на Охридскиот договор се доживеа како давање и земање и како промена само на позициите во инаку вообичаениот шаблон на ексклузивност и на доминација на едните над другите во животното важните области, како што се, вработувањето, професионалната промоција, социјалната сигурност, политичката безбедност, културната слобода и слично. Затоа, **ПОСТОХРИДСКИОТ ПЕРИОД ПРЕМНОГУ СЕ ИСПОЛИТИЗИРА** од кругови на позицијата и на опозицијата, на кои власта им е единствената татковина и единствениот факт кој нешто им значи.

Во таква клима и структура на односи на Владата и опозицијата, со актуелната територијална поделба на локалната самоуправа на граѓаните и на државата **УШТЕ ЕДНАШ ИМ ПОДГОТВИЈА ДЕЛИКАТЕН РИЗИК, СЕГА СО МОЖНИ МНОГУ ПОТЕШКИ ПОСЛЕДИЦИ.** А тоа е така само затоа што Владата се покажа многу вообразена и арогантна во нејзината увереност дека деликатното прашање на територијалната организација на локалната власт било можно само со внатрешкоалициски договор (изјава на претседателот на Републиката). Наместо да го отвори тоа прашање како широк демократски процес во кој ќе се зацврстеа меѓуетничките релации, владејачката коалиција потполно го затвори ова прашање, потценувајќи ги сите други структури и субјекти. И токму во таа своја зачураеност, **ВЛАСТА КАКО ДЕЗОРИЕНТИРАН БРОД СЕ СУДРИ СО МАСОВЕН ОТПОР НА СИТЕ СТРУКТУРИ,** било македонски било албански и други, како со подводен брег чијшто видливи, манифестни позиции безмерно и постојано ги потценуваше.

И сега: кој - нашата Влада и партиските политики или меѓународната заедница се однесува како макеа кон македонската држава? Оваа наша Р Македонија не ќе може да најде место ниту тука на Балканот ниту во Европа, со толку многу недемократија и арогантноста на инаку висококорумпираната власт и со толку многу ризик за каков и да е потфат од страна на меѓународната заедница. **А ВО ТАКОВ АМБИЕНТ И СО ТАКВИ ПРОБЛЕМИ ТЕШКО ДЕКА ЌЕ ПРОСЛАВУВАМЕ НЕКОИ ИДНИ ЈУБИЛЕИ НА ИЛИНДЕН, НА АСНОМ, ИЛИ НА ОХРИДСКИОТ ДОГОВОР - НА ПРИМЕР.** ■

